

провадження протягом усього судового розгляду забороняється спілкуватися з присяжними інакше, ніж у порядку, передбаченому цим Кодексом. Але для захисту присяжних від незаконного впливу цього видається недостатньо, необхідно передбачити спеціальний механізм, який би виключав можливість впливу на суд присяжних, навіть, з боку близьких або родичів, як потерпілого так і обвинуваченого.

Отже, введення такого інституту як суд присяжних і певна регламентація основних положень стосовно нього у новому Кримінальному процесуальному кодексі є прогресивною зміною, адже по суті, наявність присяжних обмежує можливості суду щодо зловживання владою, зменшує тиск на суд, а також безпосередня участь народу у здійсненні правосуддя повинна зміцнити довіру народу до суду. Проте дієвість присяжних буде перевірена часом. На даний момент, законодавець ще не повністю врахував основні положення стосовно цього інституту і лише частково виключив можливість різного роду впливу на присяжних. Тому вважається за потрібне, враховуючи зарубіжний досвід з регулювання цього питання, удосконалити порядок формування складу присяжних, зміцнити гарантії їх діяльності, а також передбачити механізми, які би виключали можливість впливу на них з боку професіональних суддів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : закон України від 13.04.2012 № 4651–VI // Голос України. – 2012. – № 90–91.
3. Славський О. Новий Кримінальний Кодекс. Суд присяжних дає надію але без гарантій / ТЕКСТИ.ORG.UA. – 2012. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/35779/?a_srt=2
4. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07.07.2010р. № 2453-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 41, / № 41-42; № 43; № 44-45 / Ст. 529.
5. Тертишник В. Суд присяжних: ростки і суть ідеї та мімікрія при реформуванні кримінального судочинства України / В. Тертишник // Право України. – 2012. – № 7. – С. 274–279.
6. Уголовно-процесуальний кодекс Российской Федерации: федер. закон Российской Федерации от 18 декабря 2001 г. N 174-ФЗ. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.rg.ru/2001/12/22/upk-dok.html
7. Французский уголовно-процесуальный кодекс от 23 декабря 1958 года– [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://constitutionallaw.ru/?p=910>
8. Уголовно-процесуальный кодекс Республики Казахстан от 13.12.1997 N 206-I– [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.zakon.kz/211945-ugolovno-processualnyjj-kodeks-rk-2011.html>
9. Гринишин А. Вердикт присяжних засідателів та його наслідки / А. Гринишин // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2010. – Вип. 51. – С. 417–422.

УДК 347.426.6

ОСОБЛИВОСТІ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ГРОМАДЯНИНОВІ НЕЗАКОННИМИ ДІЯМИ СУДОВИХ ТА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

О.С. Діденко, О.Г. Турченко

Резюме. У даному дослідженні визначені особливості відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями судових та правоохоронних органів. Специфіка правовідносин, пов'язаних з відшкодуванням шкоди обумовлена тим, що незаконні дії вищезазначених органів реалізуються в публічній сфері, а відшкодування шкоди настає в цивільному порядку.

Ключові слова: відшкодування шкоди, незаконні дії, компенсація.

Вступ. Однією із конституційних засад є відповідальність держави перед людиною (ст. 3 Конституції України [1]), яка ґрунтується на міжнародних стандартах захисту прав людини, яскравим прикладом якого є Декларація основних принципів

правосуддя для жертв злочинів і зловживання владою, розробленої Сьомим Конгресом ООН з попередженням злочинності і поведженням з правопорушниками (Італія, Мілан, серпень 1985 р.).

Актуальність питання про необхідність забезпечення відшкодування шкоди, завданої незаконними діями органу дізнання, досудового слідства, прокуратури або суду, порядок якого закріплений у Законі України від 01.12.1994 р. «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів дізнання, досудового слідства, прокуратури і суду» [2].

На жаль, громадяни України, які потерпіли в результаті незаконних дій судових та правоохоронних органів, не завжди звертаються до відповідних органів з питанням щодо відшкодування, завданої їм шкоди. За свідченням фахівців право на відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями судових та правоохоронних органів, реалізують лише 15 % реабілітованих осіб, на що є як об'єктивні, так і суб'єктивні причини. До таких причин можна віднести:

1. Незнання конституційного права на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень, передбаченого статтею 56 Конституції України.

2. Довготривалість процесу розгляду справ про відшкодування шкоди і реабілітації.

3. Небажання повернення до складної життєвої ситуації, погодившись з результатом її розв'язання (уникнення незаконного засудження, звільнення з місць позбавлення волі і таке інше).

Крім того, складність ситуації обумовлюється і наявними випадками зловживань з боку суддів (незаконне засудження, незаконне взяття і тримання під вартою, незаконне накладення арешту на майно), бо такі прецеденти вказують на існуючі у судовій системі проблеми та підтверджують, що не завжди на посади суддів призначаються або обираються особи з високими моральними якостями та бездоганною репутацією. Такі випадки безвідповідальності та протизаконної поведінки суддів характеризують стан і рівень розвитку кримінального, кримінально-процесуального законодавства і законодавства про судоустрій, та свідчать про необхідність перегляду процедури притягнення до відповідальності посадових осіб судових та правоохоронних органів за порушення прав людини.

Ускладнюється питання встановлення особливостей такого інституту як відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями судових та правоохоронних органів також тим, що в практиці українських судів відсутній єдиний підхід до визначення розмірів компенсації.

Тому виникає необхідність в детальному дослідженні правовідносин, які виникають між державою і особою, державою і посадовими особами, що приймають участь у кримінальному, цивільному або адміністративному процесі щодо відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями судових та правоохоронних органів.

Метою даного дослідження є визначення і обґрунтування особливостей відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями судових та правоохоронних органів.

Проблема забезпечення відшкодування шкоди, завданої громадянину судовими та правоохоронними органами розглядалась у працях І.С. Ніжинської [3], О.О. Боярського [4], Т.С. Ківалової [5], І.Б. Протас [6] та інших. Авторами визначено правову природу інституту відшкодування шкоди, завданої громадянину

незаконними діями органів дізнання, досудового слідства, прокуратури і суду; досліджено форми захисту прав та законних інтересів громадян у вказаних правовідносинах. Але слід зазначити, що це відносно новий інститут, який потребує як проведення теоретичних досліджень, так і перевірки практикою.

Треба погодитись з Т. С. Ківалової стосовно того, що доцільно відрізнити обов'язок відшкодувати шкоду (як елемент змісту відповідних компенсаційних зобов'язань) і відповідальність за завдану шкоду [5, с. 318]. Це пояснюється тим, що відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями судових та правоохоронних органів є формою відповідальності. Між особою, що постраждала від таких дій і державою відсутні компенсаційні зобов'язання як такі.

Як відомо для відшкодування шкоди в загальному порядку необхідна наявність чотирьох елементів, а саме:

- 1) шкода;
- 2) протиправні дії або бездіяльність;
- 3) причинний зв'язок між шкодою та протиправними діями;
- 4) вина.

Відповідно до частини 1 статті 1176 Цивільного кодексу України шкода, завдана фізичній особі внаслідок її незаконного засудження, незаконного притягнення до кримінальної відповідальності, незаконного застосування як запобіжного заходу тримання під вартою або підписки про невиїзд, незаконного затримання, незаконного накладення адміністративного стягнення у вигляді арешту чи виправних робіт, відшкодовується державою у повному обсязі незалежно від вини посадових і службових осіб органу дізнання, попереднього (досудового) слідства, прокуратури або суду [7]. Аналогічно вирішується питання щодо відшкодування такої шкоди відповідно до Закону України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів дізнання, досудового слідства, прокуратури і суду» від 1 грудня 1994 р. (ст. 1). Але стаття 1 цього Закону встановлює ширший перелік підстав, на яких виникає відповідне зобов'язання відшкодування шкоди, а саме:

1) незаконного засудження, незаконного притягнення як обвинуваченого, незаконного взяття і тримання під вартою, незаконного проведення в ході розслідування чи судового розгляду кримінальної справи обшуку, виїмки, незаконного накладення арешту на майно, незаконного відсторонення від роботи (посади) та інших процесуальних дій, що обмежують права громадян;

2) незаконного застосування адміністративного арешту чи виправних робіт, незаконної конфіскації майна, незаконного накладення штрафу;

3) незаконного проведення оперативно-розшукових заходів, передбачених законами України "Про оперативно-розшукову діяльність" [8], "Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю"[9] та іншими актами законодавства.

У ч. 3 ст. 1191 ЦК закріплено, що держава, відшкодувавши шкоду, завдану посадовою, службовою особою органу дізнання, попереднього (досудового) слідства, прокуратури або суду, має право зворотної вимоги до цієї особи тільки у разі встановлення в її діях складу злочину за обвинувальним вирокком суду щодо неї, який набрав законної сили.

Відповідно до статті 2 Закону України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів дізнання, досудового слідства, прокуратури і суду» право на відшкодування шкоди в розмірах і в порядку, передбачених цим Законом, виникає у випадках:

1. Постановлення судом виправдувального вироку.

2. Закриття кримінальної справи за відсутністю складу злочину, події, недоведеності участі обвинуваченого у вчиненні злочину.

3. Винесення постанови про відмову у порушенні кримінальної справи по будь-яких з вищезазначених обставин.

4. Закриття справи про адміністративне правопорушення на основі підстав, встановлених Кодексом України про адміністративні правопорушення [10] чи іншим спеціальним актом, наприклад Митним кодексом України [11], Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції» [12].

Держава як учасник цивільних правовідносин має відокремлене майно, а також несе відповідальність за своїми зобов'язаннями своїм майном, крім майна, на яке відповідно до закону не може бути звернуто стягнення (стаття 174 Цивільного кодексу України). Згідно зі статтею 170 ЦК Україна набуває і виконує цивільні права та обов'язки через органи державної влади у межах їхньої компетенції встановленої законом.

Таким чином, підсумовуючи, можна зробити наступні **висновки**:

1. Одна з особливостей інституту відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями судових та правоохоронних органів полягає в тому, що вищезазначені дії реалізуються в публічній сфері, а відшкодування шкоди настає в цивільному порядку.

2. Для відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями судових та правоохоронних органів потрібно наявність усіх підстав, а саме шкода, протиправні дії або бездіяльність, причинний зв'язок, але окрім вини.

3. Даний вид відповідальності відрізняється від інших, перш за все, особливими суб'єктами – заподіювачами шкоди. Специфіка цих суб'єктів полягає в тому, що саме на них покладено обов'язок захисту людини від протиправних посягань.

4. Обов'язок відшкодування такої шкоди покладається не на службову або посадову особу, яка завдала шкоду, а на держав. Але не означає, що заподіювач шкоди звільняється від відповідальності за вчинене. Це пояснюється тим, що держава за допомогою своїх органів забезпечує дотримання й виконання законів, які приймає.

5. Держава має право зворотної вимоги до службових чи посадових осіб за відшкодованою нею шкодою тільки у разі встановлення в її діях складу злочину за обвинувальним вироком суду щодо неї, який набрав законної сили.

6. Завдану шкоду посадовими та службовими особами судових та правоохоронних органів відшкодовує держава Україна в особі відповідних фінансових органів за рахунок майна, включаючи грошові кошти, що належать їй на праві власності. Джерелом відшкодування шкоди, завданої зазначеними органами є кошти державного бюджету.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів дізнання, досудового слідства, прокуратури і суду: Закон України від 1 грудня 1994 р. № 266/94-ВР (із змін. та доп. від 11 липня 2009 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 1. – Ст. 1.
3. Ніжинська І. С. Відшкодування шкоди, завданої незаконними діями службових осіб органів дізнання і досудового слідства в системі органів внутрішніх справ України: Автореф. дис. канд. юрид. наук. – К., 2003. – 219 с.
4. Боярський О. О. Відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю суду. : Автореф. дис. канд. наук. – О., 2008. – 221 с.
5. Ківалова Т. С. Зобов'язання відшкодування шкоди у цивільному законодавстві України (теоретичні аспекти). / Т. С. Ківалова. – Одеса: Юридическая література, 2008. – 360 с.

6. Протас І. Б. Проблеми судового захисту прав й інтересів громадян у зв'язку з заподіянням їм шкоди незаконними діями правоохоронних органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури і суду: Автореф. дис. канд. юрид. наук. – Х., 2000. – 223 с.
7. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435 – IV (із змін. та доп. від 13.06.2012) // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 461.
8. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від від 18.02.1992 № 2135-XII (із мін. та доп. від 12.06.2011) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 22. – Стаття 303.
9. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від від 30.06.1993 № 3341-XII (із змін. та доп. від 05.06.2011) // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 35. – Стаття 358.
10. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X (із змін. та доп. від 21.09.2012) // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – № 51. – Ст. 1122.
11. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI (із змін. та доп. від 04.09.2012) // Голос України. – 2012. – № 73 / № 73-74 /.
12. Про засади запобігання і протидії корупції: Закон України від 07.04.2011 № 3206-VI (із змін. та доп. від 12.08.2012р.) // Голос України. – 2011. – № 107.

УДК 323.1

СТРАТЕГИЯ США И ЕС В ПРОЦЕССЕ УРЕГУЛИРОВАНИЯ ПРИДНЕСТРОВСКОЙ РЕГИОНАЛЬНОЙ ПРОБЛЕМЫ

С.И. Евтеев, А.А. Дынгес

Резюме. В данной статье рассматриваются варианты решения конфликтогенной ситуации, применяемые Европейским союзом и США в отношении Молдавии. При использовании широкого круга источников рассмотрены попытки урегулирования конфликтной ситуации. Установлено место и роль посредников в решении региональных проблем Европы.

Ключевые слова: Приднестровье, региональный конфликт, ЕС.

Проблема региональных конфликтов и связанных с ними современных вызовов и угроз глобальной безопасности в настоящее время представляет собой клубок трудно решаемых вопросов, имеющих жизненно важное значение для любого региона нашей планеты. Наличие «замороженной» приднестровской проблемы вблизи границ Украины создает значительное количество рисков и угроз для национальной безопасности нашего государства.

Политический кризис в Республике Молдова, выборы нового президента Приднестровский Молдавской Республики в конце 2011 года, активизация политики России на постсоветском пространстве в последние годы усилили США и Европейского союза к проблеме приднестровского конфликта и поиску приемлемого решения проблемы. Актуальность рассмотрения данной темы обусловлена тем, что внимательное рассмотрение этих процессов позволит оценить перспективы урегулирования конфликта в ближайшем будущем.

Работы таких специалистов в области региональных проблем Европы, как Г. Перепелицы, А. Девяткова [1], И. Петерса и Ж. Битнера [9] и ряда других авторов освещают исторические аспекты региональных конфликтов в Европе по типу приднестровской проблемы. Основное внимание в своих работах они уделяют вариантам их решения, а также возможным сценариям, по которым будут развиваться события вокруг, в нашем случае, приднестровского урегулирования. Также использованы государственные акты и двусторонние соглашения, в частности, для определения роли и места нашего государства в процессе урегулирования приднестровского вопроса [4, 5].

Основная цель исследования заключается в изучении стратегии США и ЕС в процессе урегулирования приднестровской проблемы, определении её эффективности при сопоставлении целей и конечных результатов политики.